

Spis treści

Wprowadzenie	9
1. Rola państwa w gospodarce i jego funkcje	17
Wstęp	17
1.1. Państwo i rynek. Rozwój interwencji państwa.....	18
1.2. Szkoły ekonomiczne i ich stosunek do interwencji.....	25
1.3. Funkcje państwa we współczesnej gospodarce	32
1.4. Współczesne programy dostosowawcze	34
Pytania i zagadnienia do dyskusji	42
Literatura	42
2. Przedmiot polityki ekonomicznej – kształtowanie systemu gospodarczego	44
Wstęp	44
2.1. Aspekty teoretyczne – system społeczno-gospodarczy	45
2.2. Ewolucja systemu społeczno-gospodarczego po roku 1990 w Europie (system społeczno-gospodarczy i zmiany gospodarcze ostatnich 25 lat).....	53
2.3. Charakterystyka systemów społeczno-gospodarczych.....	60
2.4. Niektóre wyzwania dla systemów społeczno-gospodarczych.....	71
Pytania i zagadnienia do dyskusji	74
Literatura	74
3. Kształtowanie dostosowań strukturalnych w gospodarce	77
Wstęp	77
3.1. Przesłanki teoretyczne wykreowania polityki strukturalnej	78
3.2. Rodzaje dostosowań strukturalnych.....	82
3.3. Znaczenie zmian relacji między sektorem prywatnym a publicznym w wykreowaniu współczesnej polityki strukturalnej	83

3.4. Sektorowe przesunięcia strukturalne	85
3.5. Strukturalna konkurencyjność gospodarki a postęp technologiczny	89
3.6. Nowa przemysłowa polityka strukturalna Unii Europejskiej. Poprawa warunków ramowych dla przemysłu	95
Pytania i zagadnienia do dyskusji	100
Literatura	101
4. Polityka naukowa i innowacyjna	102
Wstęp	102
4.1. Pojęcia podstawowe.....	102
4.2. Polityka naukowa – wymiar europejski.....	110
4.3. Ewolucja celów, czyli od Strategii lizbońskiej do Europy 2020....	119
4.4. Inteligentne specjalizacje jako podstawa tworzenia nowych regionalnych strategii innowacji (RIS3)	123
4.5. Innowacyjność i konkurencyjność kraju i regionów na tle UE ...	127
Pytania i zagadnienia do dyskusji	135
Literatura	136
5. Polityka rynku pracy	138
Wstęp	138
5.1. Podstawowe pojęcia i definicje. Geneza i ewolucja polityki zatrudnienia	139
5.2. Polityka zatrudnienia w Unii Europejskiej.....	146
5.3. Polityka rynku pracy w Polsce.....	157
Pytania i zagadnienia do dyskusji	162
Literatura	162
6. Polityka budżetowa	164
Wstęp	164
6.1. Budżet państwa	164
6.2. Nierównowaga budżetowa i zadłużenie publiczne	169
6.3. Rodzaje polityki budżetowej: aktywna i pasywna	173
6.4. Wpływ polityki budżetowej na wzrost gospodarczy	178
6.5. Koordynacja polityki budżetowej w Unii Europejskiej.....	181
Pytania i zagadnienia do dyskusji	183
Literatura	183

7. Polityka pieniężna	185
Wstęp	185
7.1. Cele polityki pieniężnej	186
7.2. Podaż pieniądza – przedmiot polityki pieniężnej.....	187
7.3. Instrumenty polityki pieniężnej.....	189
7.4. Kanały transmisji impulsów monetarnych	192
7.5. Uwarunkowania skuteczności polityki pieniężnej.....	195
Pytania i zagadnienia do dyskusji	202
Literatura	202
8. Polityka współpracy gospodarczej z zagranicą	203
Wstęp	203
8.1. Definicje i geneza polityki współpracy.....	203
8.2. Typy polityki współpracy	204
8.3. Narzędzia polityki współpracy	206
Pytania i zagadnienia do dyskusji	218
Literatura	218
9. Polityka makroostrożnościowa w UE	220
Wstęp	220
9.1. Ramy fiskalne i proces zarządzania gospodarczego w UE	220
9.2. Stabilność rynków finansowych	230
9.3. Unia bankowa.....	234
Pytania i zagadnienia do dyskusji	238
Literatura	238
10. Międzynarodowa koordynacja polityki gospodarczej	241
Wstęp	241
10.1. Formy koordynacji międzynarodowego ładu gospodarczego ...	242
10.2. Instytucje i porozumienia o zasięgu światowym	249
10.3. Działalność głównych ugrupowań o charakterze zamkniętym i regionalnym.....	261
10.4. Protokół z Kioto jako przykład porozumienia międzyarodo- wego	274
Pytania i zagadnienia do dyskusji	279
Literatura	280

11. Unijna polityka regionalna	282
Wstęp	282
11.1. Polityka regionalna a polityka strukturalna i polityka spójności	282
11.2. Ewolucja celów polityki regionalnej	287
11.3. Skuteczność polityki regionalnej	297
Pytania i zagadnienia do dyskusji	303
Literatura	303
12. Region jako przestrzenny system społeczno-gospodarczy oraz regulowanie jego rozwoju w Polsce	305
Wstęp	305
12.1. Rodzaje regionów.....	306
12.2. Trzy wymiary rozwoju regionu.....	312
12.3. Polityka regionalna w Polsce.....	317
Pytania i zagadnienia do dyskusji	332
Literatura	333
13. Kryzysy gospodarcze w gospodarce globalnej	335
Wstęp	335
13.1. Kryzys gospodarczy jako część cyklu koniunkturalnego	335
13.2. Geneza i klasyfikacja kryzysów	338
Pytania i zagadnienia do dyskusji	353
Literatura	353
14. Programy wyjścia z kryzysu finansowego i gospodarczego ...	355
Wstęp	355
14.1. Działania antykryzysowe na poziomie międzynarodowym.....	356
14.2. Program antykryzysowy Unii Europejskiej	358
14.3. Wykorzystanie aktywnej polityki budżetowej na poziomie krajowym	362
14.4. Przykład estoński: dyscyplina budżetowa i wewnętrzna dewa- luacja	364
14.5. Wykorzystanie narzędzi polityki pieniężnej	366
Pytania i zagadnienia do dyskusji	374
Literatura	374
Spis rysunków	376
Spis tabel.....	377

Wprowadzenie

Kierowana do rąk czytelnika książka *Polityka ekonomiczna we współczesnej gospodarce rynkowej* jest podręcznikiem akademickim przeznaczonym dla szerokiej grupy czytelników – studentów nie tylko uniwersyteckich wydziałów nauk ekonomicznych, ale także wyższych uczelni ekonomicznych, prowadzących kierunki zarządzania gospodarką, finansami publicznymi, o charakterze ekonomiczno-finansowym czy kierunki politologiczne.

W niniejszym podręczniku zwraca się uwagę na podstawowe zagadnienia kształcenia w ramach przedmiotu „polityka ekonomiczna”, który wykładany jest zarówno na pierwszym, jak i drugim stopniu studiów ekonomicznych. Książka ma na celu przedstawienie wielu głównych obszarów charakteryzujących współczesną politykę ekonomiczną państw zainteresowanych współpracą gospodarczą w ramach coraz szybciej rozwijającej się gospodarki globalnej w wymiarze nie tylko teoretycznym, lecz również praktycznym.

Autorzy rozdziałów odnoszą się do założeń teoretycznych związanych z dziedziną wiedzy, jaką jest polityka ekonomiczna, a także dokonują analizy przyjętych rozwiązań na szczeblu krajowym, uwzględniając członkostwo w Unii Europejskiej. W większości rozdziałów autorzy przytaczają przyjęte przez kraje członkowskie rozwiązania, służące prowadzeniu polityki gospodarczej spełniającej warunki zrównoważonego i bezpiecznego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Powszechnie wiadomo, że w każdym państwie polityka gospodarcza wpływa na dużą liczbę ważnych dziedzin rozwoju społeczno-gospodarczego. Jej oddziaływanie odbywa się wieloma metodami i instrumentami składającymi się na proces ingerencji państwa o charakterze makroekonomicznym oraz mikroekonomicznym. Makroekonomiczna polityka gospodarcza oddziałuje na funkcjonowanie gospodarki traktowanej jako całość, realizując podstawowe cele dotyczące względnie wysokiego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego, spełniającego warunki wysokiego poziomu zatrudnienia i zabezpieczenia ważnych potrzeb społecznych. Polityka gospodarcza mikroekonomiczna głównie

dotyczy uregulowań działania przedsiębiorstw, sektorów gospodarki, rynków i gałęzi. W obu rodzajach swych oddziaływań państwo wykorzystuje znaczną liczbę mechanizmów, z których najważniejsze to pieniądź i budżet państwa¹. Biorąc pod uwagę kryterium instrumentalne, uwzględniające czynniki i mechanizmy ich funkcjonowania, służące osiągnięciu celów w różnych dziedzinach rozwoju społeczno-gospodarczego, wyróżniamy: pieniądź, kurs walutowy, płace, dochody i wydatki budżetu państwa. Z kolei uwzględniając kryterium kluczowego problemu polityki gospodarczej, wyróżniamy różne rodzaje polityki gospodarczej, wyodrębnia się politykę wzrostu, strukturalną, regionalną, ekologiczną, a ponadto przemysłową, rolną, handlową, komunikacyjną, ochrony zdrowia, postępu technologicznego, oświatową, demograficzną itd.² W każdej z nich wykorzystywane są decyzje podejmowane przez rząd.

W dyskusjach teoretyków i praktyków pojawiają się opinie, że polityka pieniężna, jej cele i sposób realizacji jako podstawowe cele działania banku centralnego, będącego niezależnym podmiotem władzy wykonawczej w zakresie polityki pieniężnej, często nie są spójne z celami polityki gospodarczej. Taka możliwość się pojawia, ponieważ bank centralny odpowiada przede wszystkim za niską inflację i stabilizację cen oraz za politykę kursową, której celem jest dążenie do równowagi bilansu płatniczego.

Złożoność i dynamika procesów społeczno-gospodarczych powodują, że naukom ekonomicznym nie jest łatwo przewidzieć ich rozwój i dostarczyć skutecznych narzędzi rozwiązywania nowych czy też wstępnie rozpoznanych, lecz narastających problemów funkcjonowania współczesnej gospodarki rynkowej. I chociaż funkcje państwa, a także jego działalność publiczna w dziedzinie gospodarczej od dawna są przedmiotem zainteresowania, a badania naukowe doprowadziły do ukształtowania obszernej wiedzy o sposobach, celach i narzędziach oddziaływania organów państwowych na gospodarkę, to do jednego z ważniejszych zagadnień rozpatrywanych przez nauki ekonomiczne, w tym przez politykę ekonomiczną, należy debata o współczesnej roli państwa i rynku w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego w gospodarce globalnej. Otwieranie się gospodarek krajowych na procesy umiędzynarodowienia przyczynia się nie tylko do przyspieszenia i poszerzenia współpracy między gospodarkami przynoszącymi korzyści, ale również do komplikowania warunków ich funkcjonowania. Wzrost otwartości gospodarek, powodujący zwiększenie przepływu towarów, usług, kapitału, technologii, nowych metod organizacji i zarządzania przedsiębiorstwami i instytucjami, tworzy nowe środowisko funkcjonowania gospodarek i polityki gospodarczej rządów.

¹ B. Winiarski, *Polityka gospodarcza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.

² Tamże.

W minionych dwóch dekadach gospodarka globalna gruntownie się zmieniła i chociaż postępy w teorii ekonomii przyczyniły się do wyjaśnienia nie tylko ograniczoności oddziaływania państwa, ale również i rynku, ciągle toczy się debata między tymi, którzy popierają ideologię wolnego rynku, a tymi, którzy uważają, że państwo odgrywa równie ważną rolę jak sektor prywatny.

Jednak po głębokim załamaniu gospodarki globalnej w okresie 2007-2010 wielu ekonomistów uważa, że w globalnej, współzależnej gospodarce kryzys spowodował zmniejszenie zaufania nie tylko do świata finansów, instytucji bankowych i nowych instrumentów finansowych, ale także do podstaw dotychczasowej, głównej strategii rozwojowej gospodarki rynkowej, opierającej się na konsensusie waszyngtońskim. Jak powszechnie wiadomo, strategia ta koncentrowała się na minimalizowaniu roli państwa, kładąc nacisk na prywatyzację, liberalizację handlu i rynku kapitałowego (tj. usunięcie barier handlowych i przeszkód w przepływie kapitału), oraz deregulacji (znoszenie przepisów ograniczających prowadzenie biznesu). Z kolei rolą rządu było utrzymanie stabilności makroekonomicznej, stabilizacji stopy wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. W praktyce dbano raczej o stabilność cen, a nie o stabilność makroekonomiczną czy równowagę rynku pracy, a minimalizacja roli państwa oznaczała obniżenie podatków. Niestety nie przekładało się to na dążenie do równoważenia rozwarstwienia społecznego oraz niwelowania głębokich nierówności w generowaniu dochodów ludności. W rezultacie założenia strategii rozwojowych odbiegały od konieczności rzeczywistych realizacji potrzeb nie tylko społeczeństw, ale i gospodarek.

Zrozumiałe jest, że państwa, zaskoczone kryzysem, podjęły spóźnione działania przeciwstawiające się nie tylko załamaniu wzrostu gospodarczego i wysokiemu bezrobociu, lecz także upadkowi sektora bankowego, któremu na pomoc pospieszyły budżety publiczne zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i w Unii Europejskiej. Oznacza to, że koszty wychodzenia z kryzysu spadły przede wszystkim na społeczeństwa³. Wydarzenia te stały się powodem wdrażania nowych regulacji zwiększających nie tylko nadzór nad sektorem finansowym, ale i minimalne wymogi kapitałowe oraz powołania nowych mechanizmów stabilności finansowej ratujących system finansowy Europy przed całkowitym załamaniem. Regulacje te, chociaż spóźnione, kwestionują dotychczasowe rozwiązania wolnego rynku finansowego. Niestety kolejne lata funkcjonowania gospodarek europejskich zwracają uwagę, że inicjatywy regulacyjne podjęte w latach 2010-2013 do kwietnia 2015 r. nie potrafiły wydobyc gospodarki europejskiej z recesji. Wydaje się że nowa polityka Europej-

³ N. Roubini, S. Mihm, *Ekonomia kryzysu*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o, Warszawa 2011, s. 212-234, 267-272.

skiego Banku Centralnego, nie tylko nacelowana na ochronę niskiej inflacji, ale również zdecydowana wspierać realne ożywienie działalności gospodarczej, sprzyjać będzie materialnym możliwościom realizacji rozwoju gospodarczego. Tym samym będzie również współtworzyć możliwości siły ekonomicznej państwa jako podmiotu gospodarczego odpowiedzialnego za prowadzenie skutecznej polityki społecznej i ekonomicznej.

Jednak czy to oznacza, że zmianie powinien ulegać charakter obecnej globalnej gospodarki rynkowej opartej na własności prywatnej i konkurencji, której głównym mechanizmem jest mechanizm rynkowy, a ingerencja państwa ma coraz bardziej ograniczony charakter, sprowadzający się do ustanowienia ładu instytucjonalnego, którego zadaniem powinno być przede wszystkim zapewnienie swobodnej gry sił rynkowych oraz ochrona własności? Oczywiście, że w warunkach postępującej globalizacji stosowanie tradycyjnego podejścia do rozwiązywania problemów, które przyniósł ostatni kryzys, stawia przed nauką polityki gospodarczej konieczność zrewidowania dotychczasowej wiedzy o przebiegu realnych procesów gospodarczych i o ich następstwach. Polityka gospodarcza nie może już uznawać, że gospodarkę narodową można wyodrębnić z systemu gospodarki światowej. Jej dotychczasowe oddziaływanie na realizację celów gospodarczych, społecznych, a także kulturowych i politycznych przynosi ograniczone efekty, a często nawet negatywną reakcję rynków finansowych oraz tzw. otoczenia międzynarodowego, tj. międzynarodowych instytucji i organizacji. Coraz większa współzależność krajowej polityki ekonomicznej od celów, kryteriów wyboru oraz instrumentów stosowanych przez ponadnarodowe podmioty prowadzące politykę gospodarczą zwraca uwagę, że jednym z głównych jej celów staje się kształtowanie elastycznych struktur gospodarczych chroniących gospodarkę przed utratą konkurencyjności oraz przed zagrożeniami destabilizującymi szansę na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

Zatem wobec zmieniających się zewnętrznych warunków prowadzenia polityki gospodarczej, dla nauki polityki gospodarczej oznacza to konieczność głębszego i szerszego studiowania ich następstw jako ważnego ograniczenia oddziaływania na wewnętrzną politykę ekonomiczną państwa. Uwarunkowania te zmieniają zarówno jej przedmiot, stosowane mechanizmy oddziaływania, jak i instrumenty realizacji. Obserwowane malejące możliwości wykorzystania tradycyjnego podejścia do interwencji bezpośredniej i pośredniej zwracają uwagę, że konieczne jest minimalizowanie zagrożeń rozwoju, niepewności i ryzyka załamań gospodarczych w skali ponadnarodowej wspólnie z organizacjami międzynarodowymi i ponadnarodowymi prowadzącymi globalną politykę gospodarczą.

Książka składa się z czternastu rozdziałów. Podręcznik rozpoczyna rozdział pt. „Rola państwa w gospodarce i jego funkcje”, w którym autor uznaje, że polityka ustroju społeczno-gospodarczego przekłada się na ład funkcjonowania państw i na dobrobyt obywateli. Zwraca również uwagę na korzyści, które przynosi ordoliberalizm ukształtowany jako model społecznej gospodarki rynkowej. Uważa, że wobec zmieniających się uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego w procesie budowania gospodarki opartej na wiedzy niezwykle ważna jest odpowiedź na pytanie, w jakim kierunku będą ewoluować państwo i rynek, dostosowując się do coraz bardziej skomplikowanych warunków funkcjonowania gospodarki globalnej.

W warunkach rosnącej liczby oddziaływań i konieczności odchodzenia od licznych ograniczeń otwartości polityka gospodarcza wymaga poszukiwania jej nowego charakteru. Analizy i dywagacje na ten temat zawarto w rozdziale zatytułowanym „Przedmiot polityki ekonomicznej – kształtowanie systemu gospodarczego”. Osłabianie autonomii państwa zwiększyło tempo procesów liberalizacji, globalizacji i prywatyzacji, coraz silniej kształtując różne relacje między sektorem prywatnym a publicznym. Powstałe w ten sposób oddziaływania poszczególnych gospodarek niosą ze sobą wiele szans i zagrożeń sprawiających, że przedmiot polityki gospodarczej ma nieustająco dynamiczny charakter.

„Kształtowanie dostosowań strukturalnych w gospodarce” to rozdział, w którym zwraca się uwagę, że funkcją polityki gospodarczej jest przeciwstawienie się ograniczeniom zewnętrznym i wewnętrznym gospodarki o charakterze strukturalnym i technologicznym, utrudniającym jej transformację w kierunku rozwoju gospodarki opartej na wiedzy oraz coraz wyższej konkurencyjności.

Europejska polityka w zakresie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji zajmuje ważne miejsce w Unii Europejskiej, w związku z tym w prezentowanej książce znalazł się rozdział pt. „Polityka naukowa i innowacyjna”. Innowacje i polityka są naturalną konsekwencją rozwoju nauki i wdrażania badań naukowych, których końcowym etapem jest rynek. Autor zwraca uwagę, że innowacje we wszystkich dziedzinach życia oddziałują na wzrost wydajności i efektywności funkcjonowania podmiotów. Innowacje i polityka innowacyjna rozpatrywane są jako bodźce nie tylko pozytywnie wpływające na tworzenie miejsc pracy, rozwój ekologiczny, ale także poprawiające jakość życia mieszkańców i oddziałujące na konkurencyjność gospodarek w skali międzynarodowej i globalnej.

Wraz z postępującym rozwojem gospodarki światowej wzrasta skala nierozwiązyanych problemów współczesnego rynku pracy, zwłaszcza w warun-

kach kryzysu gospodarki globalnej. Rozważania na ten temat są zawarte w rozdziale pt. „Polityka rynku pracy”. Do analizowanych zagadnień należy rola państwa w oddziaływaniu na rynek pracy ze względu na funkcjonowanie mechanizmu rynkowego, sposób i zakres ochrony rynku krajowego w warunkach liberalizacji i integracji gospodarki (swobody przepływu czynników wytwórczych, w tym pracy) i poddania go regulacjom na różnych szczeblach zarządzania – od lokalnego po globalny. Podjęte rozważania dotyczą również okresu kryzysu gospodarczego. Założeniem rozwiązań legislacyjnych wprowadzanych na czas kryzysu jest szeroko rozumiana pomoc w zreformowaniu poszczególnych obszarów gospodarki.

W rozdziale pt. „Polityka budżetowa” przybliżono zagadnienia rodzajów polityki budżetowej: aktywnej i dyskrejonarnej, oraz wpływu polityki budżetowej na wzrost gospodarczy. Oceniono w nim również znaczenie nierównowagi budżetowej i zadłużenia publicznego, a także dokonano analizy z punktu widzenia koordynacji polityki budżetowej w Unii Europejskiej.

Polityka pieniężna, obok polityki budżetowej i polityki makroostrożnościowej, odgrywa kluczową rolę w utrzymywaniu stabilności makroekonomicznej. Autor rozdziału „Polityka pieniężna” porusza zagadnienia związane m.in. z kanałami transmisji impulsów monetarnych, a szczególnie odnosi się do ceny aktywów, oczekiwań inflacyjnych czy kursu walutowego. Ponadto analizuje uwarunkowania skuteczności polityki pieniężnej.

„Polityka współpracy gospodarczej z zagranicą” – w tym rozdziale autorzy badają kolejno definicje i genezę polityki współpracy, jej typy, narzędzia i politykę kursową. Dokonują również klasyfikacji reżimów kursowych w krajach OECD.

Kryzys wywołany nadmiernym zadłużeniem niektórych państw członkowskich strefy euro ujawnił liczne słabości dotychczasowego modelu koordynacji polityki gospodarczej w Unii Europejskiej. Autorzy rozdziału pt. „Polityka makroostrożnościowa w UE” analizują pomoc publiczną udzielaną bankom przez rządy, która zwiększała zadłużenie państw członkowskich UE. Z kolei pogłębiające się zadłużenie państw zagrażało kondycji finansowej banków będących w posiadaniu obligacji rządowych. Stało się jasne, że tę zależność trzeba jak najszybciej ograniczyć i zminimalizować ryzyko pojawienia się w przyszłości podobnych problemów, z czego wynikała konieczność stworzenia nowych zasad prowadzenia polityki makroostrożnościowej w UE.

Skala, natężenie i tempo zmian zachodzących we współczesnej gospodarce na skutek globalizacji stały się źródłem pozytywnych i negatywnych zjawisk, dając uzasadnienie dla podjęcia działań o charakterze koordynacyjnym. Rozważania na ten temat podjęto w rozdziale zatytułowanym „Międzynarodowa

koordynacja polityki gospodarczej”. Cechą współczesnej gospodarki jest międzynarodowa koordynacja, stająca się elementem systemu zarządzania wieloszczeblowego (od lokalnego, przez regionalny, krajowy, po ponadkrajowy). Aktualny zakres międzynarodowej koordynacji poszerza się wraz z rozwojem gospodarki światowej i jest to z jednej strony przyczyna jej ewolucji, a z drugiej – jej konsekwencja. Autor rozdziału dokonuje analizy dotyczącej koordynacji o charakterze ponadkrajowym, z uwzględnieniem zagadnień politycznych, militarnych, bezpieczeństwa, społecznych, praw człowieka, humanitarnych, ekologicznych itd. Zwraca uwagę, że procesy integracji i globalizacji przynoszą skutki dla wszystkich państw świata, stwarzając konieczność podejmowania działań w ramach polityki gospodarczej w wymiarze ponadnarodowym (o zasięgu globalnym).

Zarządzanie środkami finansowymi powoduje, że od ujęć definicyjnych ważniejsze stają się ujęcia normatywne. Autor rozdziału „Unijna polityka regionalna” wskazuje na miejsce regionu i polityki regionalnej. Generalna zasada jest następująca: polityka regionalna mieści się w polityce strukturalnej, a ta z kolei – w polityce spójności. Analogicznie poszerzał się zakres interwencji UE: od polityki regionalnej, przez strukturalną, do polityki spójności.

„Region jako przestrzenny system społeczno-gospodarczy oraz regulowanie jego rozwoju w Polsce” to tytuł rozdziału, w którym autor podkreśla, że wszelkie zasoby o charakterze nieruchomym i ruchomym są trwale lub nietrwale rozmieszczone w przestrzeni. Wszystkie składniki majątkowe mogą mieć charakter publiczny lub prywatny, związany z podmiotami gospodarczymi lub gospodarstwami domowymi. Nietrwale związane z danym obszarem są także inne składniki ekonomiczne, np. przedsiębiorstwa czy zasoby pieniężne, a przede wszystkim zasoby ludzkie. Rozmieszczenie wymienionych zasobów determinuje strukturę przestrzenną kraju, a występujące różnego rodzaju powiązania umożliwiają wyodrębnienie określonych podsystemów społeczno-gospodarczych.

„Kryzysy gospodarcze w gospodarce globalnej” to rozdział traktujący o zadaniach polityki gospodarczej kraju wobec przeciwdziałania i zapobiegania występowaniu kryzysów. Ponieważ jednak stanowią one wypadkową bardzo wielu czynników, nie ma aktualnie wśród ekonomistów i polityków zgody co do przyczyn i właściwych sposobów walki z tym zjawiskiem. Podjęciu trafnych decyzji nie pomaga również rozmaitość kryzysów.

Niejako kontynuacją rozważań dotyczących kryzysu jest rozdział pt. „Programy wyjścia z kryzysu finansowego i gospodarczego”. Kryzys, ze względu na swoją skalę, zasięg i silną współzależność gospodarczą państw, wymusił podjęcie licznych działań na poziomie zarówno globalnym, jak i regionalnym oraz

krajowym. W rozdziale dokonano analizy podejmowanych działań antykryzysowych, które miały dwa główne cele: stabilizację sektora bankowego i systemu finansowego oraz odbudowę zaufania podmiotów rynkowych i pobudzenie konsumpcji i inwestycji. Miały one głównie charakter doraźny, a w przypadku Europejskiego Mechanizmu Stabilizacyjnego – były to również rozwiązania systemowe.

Uzupełnieniem podręcznika są zamieszczone na końcu każdego rozdziału pytania i zagadnienia, mogące być inspiracją do dyskusji o trudnościach funkcjonowania współczesnej *policy-mix* w sytuacji coraz szybciej postępującej globalizacji gospodarki światowej.

Mirosława Klamut, Ewa Szostak